

Силабус курсу

“Аксіологія і футурологія”

Освітній ступінь: бакалавр

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 033 Філософія

Освітньо-професійна програма “Аналітика суспільних процесів”

Кількість кредитів – 4

Рік підготовки, семестр – 4 рік, 1 семестр

Компонент освітньої програми: обов’язкова

Дні занять: згідно розкладу

Консультації: згідно розкладу індивідуальної роботи

Мова викладання: українська

Керівник курсу:	Кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та суспільних наук – Кондратюк Любов Романівна
E-mail викладача:	kondrliuba@ukr.net
Сторінка викладача	http://tnpu.edu.ua/faculty/history/kondratyuk-lyubov-roman-vna.php?clear_cache=Y

Анотація дисципліни

Мета навчальної дисципліни “Аксіологія і футурологія”: ознайомлення студентів з широким полем проблематики у галузі сучасної філософської аксіології та футурології; набуття знань з теорії та історії аксіології й футурології, їх трансформації в сучасну гуманітарну освіту та культуру; оволодіння категоріальним апаратом цих наук на базі вивчення відповідної літератури та власної філософської рефлексії.

Основні завдання: забезпечити опанування студентами понятійно-категоріальним апаратом та методологією аксіології і футурології; формування у них здатності виокремлювати специфіку ціннісного підходу до природних і суспільних явищ, орієнтуватися у ключових проблемах сучасних аксіологічних і футурологічних дискусій; виробляти власну позицію про основні тенденції суспільного розвитку і самостійно моделювати проекти майбутнього; об’єктивно оцінювати перспективи реалізації існуючих планів і творчо застосовувати одержані знання у професійній діяльності.

Зміст дисципліни: розроблено на основі відповідних положень щодо підготовки фахівців зазначеної спеціальності, норм та традицій вищої університетської освіти, а також профілю освітньо-професійної програми.

Навчальний контент:

Годи ни (лек./ сем.)	Тема	Результати навчання	Завдання
----------------------	------	---------------------	----------

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади теорії цінностей

2 / 2	Тема 1. Аксиологія як філософська дисципліна та її становлення в історії європейської філософії	Представити аксиологію як філософське вчення про цінності. З'ясувати умови, які уможливили появу аксиологічних концепцій, дослідити основні програми обґрунтування аксиології. Окреслити місце аксиології в архітектоніці філософії: взаємозв'язок аксиології з онтологією і гносеологією, етикою і естетикою. Визначити предмет і методи аксиології, фундаментальні принципи, поняття та основні категорії аксиології. Вміти співвіднести поняття «філософія цінностей», «цінність філософії» і «цінності філософії». Проаналізувати основні етапи становлення аксиології як самостійної сфери філософського знання. Виокремити провідні сучасні аксиологічні концепції.	Питання, обговорення дискусії, тести
2 / 2	Тема 2. Проблема цінностей. Специфіка ціннісного пізнання і свідомості	Розкрити зміст поняття «цінність» у філософії і дослідити проблему різноманітності критеріїв цінності, специфіку ціннісних суджень. Визначити основні функції цінностей. Окреслити структуру і фактори ціннісної свідомості. Розкрити проблему пізнання цінностей, критеріїв всезагальності і необхідності ціннісних суджень. Знати види цінностей, їх системи й ієрархії.	Усна відповідь, обговорення.
2/2	Тема 3. Онтологічна основа ціннісного відношення	Обґрунтувати оцінювальне ставлення людини до світу як фундаментальну основу філософської рефлексії. Проаналізувати буття як благо і буття як цінність. Знати натуралістичні, трансценденталістські, аналітико-лінгвістичні трактування природи та генези цінностей. Окреслити і визначити базові цінності людського буття. Визначити екзистенційні цінності і цінності соціальні: життя індивіда як вищу екзистенційну цінність, любов як цінність і благо, цінності гуманізму і гуманізм як цінність. Розкрити аксиологічний аспект буття і небуття, життя і смерті на прикладах проблем евтаназії, клонування, геронтології.	Усна відповідь, обговорення дискусія
2/2	Тема 4. Цінності в науковому пізнанні	Проаналізувати аксиологічні аспекти пізнання. Визначити ціннісні виміри наукової діяльності. Співвіднести цінність і раціональність, внутрішні і зовнішні цінності наукової теорії. Розкрити проблему відповідальності вченого за результати власних досліджень, напрацювань; аморальність принципу: «мета виправдовує засоби». Виявити специфіку аксиологічних проблем в науках, пов'язаних з людиною.	Усна відповідь, обговорення дискусія
2/2	Тема 5. Моральні цінності духовного життя	Обґрунтувати ціннісний аспект моральності. Дослідити проблему моральних цінностей в основних філософсько-етичних традиціях. З'ясувати специфіку моральних цінностей у контексті релігійних, натуралістичних, біологізаторських, утилітаристських і соціальних орієнтацій людини. Проаналізувати ціннісні виміри основних понять моралі: блага, добра і зла, обов'язку, совісті, сорому, гідності і честі, щастя, дружби і товарищескості.	Питання, обговорення, тести презентація самостійного дослідження
2 / 2	Тема 6. Актуальні аксиологічні проблеми сучасності.	Розглянути історію становлення засадничих цінностей європейського цивілізаційного простору і проблему їх трансформації в умовах глобальних процесів II пол. XX - поч. XXI ст. Виявити аксиологічні виміри глобальних проблем сучасності: екологічна проблема як криза цінностей споживацького техногенного суспільства, демографічний вибух та його наслідки, проблема економічної нерівності, воєнні конфлікти. Дослідити переосмислення цінності життя і смерті у сучасному суспільстві, довести евристичну значимість аксиології при вирішенні біоетичних проблем сьогодення.	Питання, дискусії, творче завдання тести.

Змістовий модуль 2. Теоретико-методологічні основи
футурології

1 / 2	Тема 7. Майбутнє як предмет філософського осмислення	Визначити зміст поняття майбутнього. Дослідити проблему об'єктивності існування майбутнього, основні течії філософії часу, лінійний та циклічний погляди на процеси розвитку. Проаналізувати: антропологічні виміри майбутнього, розум як засіб усвідомлення майбутнього, свободу вибору як ключовий чинник невизначеності майбутнього. Дати характеристику людини як найвищої цінності майбутнього. Дослідити проблему гносеології майбутнього, співвіднести раціональне та ірраціональне у його передбаченні. З'ясувати роль віри у баченні майбутнього.	Питання, дискусії, творче завдання
1 / 4	Тема 8. Витоки футурологічної проблематики та генеза футурології як дисципліни	Знати: первісні форми людських уявлень про прийдешнє, античні пошуки «золотого віку», образи майбутності в контексті Середньовіччя-Відродження-Просвітництва, проекти розвитку суспільства і людини в німецькій класичній філософії; основні футурологічні пошуки в кінці XIX - початку XX ст. Дослідити причини виокремлення футурології як самостійної галузі знання, зробити аналіз основних етапів її розвитку: зародження футурології та становлення перших футурологічних шкіл і організацій, формування нормативного, емпіричного та критичного напрямів науки про майбутнє і концептуалізація основних футурологічних поглядів, утвердження дисципліни futures studies і систематизація знань про майбутнє та аналіз нових викликів глобалізованого світу.	Питання, дискусії, презентація самостійного дослідження
2/2	Тема 9. Предмет і функції футурології та методи футурологічного прогнозування	Визначити предмет футурології як міждисциплінарної галузі знання, проаналізувати зміст культурної, нормативно-аксіологічної, креативної функцій футурології, умови ефективності науково-прогностичного та комунікаційного аспектів генерування образів майбутнього, специфіку об'єкта футурології. Знати: типи прогностичної діяльності, мету і завдання футурологічного прогнозування. Дати характеристику футурологічних прогнозів (передбачення (foresight), передумова (prediction), прогноз (forecast)); технік наукового передбачення; підходів до методології футурологічного пізнання (стадіальний і циклічний підходи, діалектика і синергетика, холізм і атомізм); загальнонаукового рівня футурологічного пізнання (екстраполяція, аналогія та інтуїція), спеціальнонаукового рівня (метод Делфі, форсайт, моделювання і скенування), технологічного рівня (інтерполяція, SWOT-аналіз, статистичний аналіз і розрахунок).	
2 / 2	Тема 10. Основні сучасні футурологічні концепції	Знати: геополітичні концепції майбутнього (концепції поширення глобального хаосу Дж. Мірсаймера і Дж. Розена, «Зіткнення цивілізацій» С. Хантингтона, стратегічного бачення З. Бжезинського, теорії «кінця історії» і всесвітнього «поширення демократії» Ф. Фукуями і Ж. Атталі, концепції «уніполярності» і побудови «нового світового порядку» Ч. Краугхаммера, Г. Кіссінджера, А. Страуса, прогнози Дж. Ная, передбачення Е. Тодда, П. Б'юкенена, Ч. Капчена і Дж. Фрідмана, концепцію мультиполярного світу. Ознайомитися з діяльністю Римського клубу, моделями інформаційного та мережевого суспільства, теоретичною концепцією постіндустріального суспільства Д. Белла, футурологічними концепціями Мітіо Каку і Е. Тоффлера.	Питання, обговорення тести

2/2	Тема 11. Науково-технологічні перспективи та соціально-вітальні загрози у сучасних футурологічних прогнозах	Проаналізувати основні науково-технологічні перспективи в сучасних футурологічних прогнозах: четверта промислова революція, об'єднання і синергетичне підсилення нано-, біо-, інформаційних і когнітивних технологій (NBIC-конвергенція). Ознайомитися з основними технологічними прогнозами світу через 50 років. Визначити майбутні загрози: глобальне потепління і кліматичні катастрофи; перенаселення, брак ресурсів; етнічні, расові, цивілізаційні, глобальні конфлікти; деформації етичних систем і статусу сім'ї; зростання впливу на свідомість людей, BigData і державний контроль гнучкими і м'якими методами. Дослідити суперечності і загрози XXI століття в інтерпретації експертів, познайомитися з 21 уроком для XXI століття та короткою історією майбутнього Ю. Н. Харарі. Знати передбачення головних структурних змін у суспільстві та відповідних трансформацій цінностей. Дослідити епідемії і пандемії у світі й Україні як виклики для суспільства і людини: стан, тенденції і перспективи.	
2 / 2	Тема 12. Україна в проекції майбутнього: перспективи і загрози. :	Дослідити стан прогнозування розвитку України в XXI столітті; природні, економічні, соціально-демографічні, внутрішньо- та зовнішньополітичні виклики для України. Окреслити параметри модернізації: організоване суспільство як модель майбутнього України; політико-правові і моральні підвалини демократичної організації та самоорганізації; формування нової української еліти; становлення політичної нації; освітня політика і «школа майбутнього»; пріоритет культури; моральний розвиток суспільства і особистості. Дати оцінку природні, економічним, соціально-демографічним, внутрішньо- та зовнішньополітичним викликам і загрозам для України. Розробити власний футурологічний есе-проект майбутнього України.	Питання обговорення тести, творче завдання

Формування загальних та фахових компетентностей

<i>Індекс в матриці ОНП</i>	<i>Програмні компетентності</i>
	<i>Загальні компетентності</i>
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК 3	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 4	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК 5	Здатність до проведення аналітичних і наукових досліджень на відповідному рівні.
ЗК 6	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях
ЗК 9	Здатність до міжособистісної взаємодії та роботі в команді
ЗК 10	Здатність до самоорганізації та автономної роботи.
ЗК 12	Здатність діяти на підставі етичних міркувань (мотивів) та академічної доброчесності.
ЗК 13	Здатність креативно мислити та генерувати нові ідеї.

ЗК 14	Здатність до діалогу та співпраці з представниками інших професійних груп різного рівня, з експертами в інших галузях знань/видах діяльності.
ЗК 15	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 16	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
<i>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК)</i>	
ФК1	Усвідомлення сенсу філософії, її дисциплінарного розмаїття та місця в системі культури, її методологічної основи для аналітичної діяльності.
ФК 2	Здатність виокремлювати специфіку філософського знання та змістові відмінності філософії від інших форм мислення.
ФК 3	Здатність використовувати у професійній діяльності знання про розвиток основних ідей, учень та напрямків суспільних дисциплін.
ФК 5	Здатність аналізувати сучасні філософські та суспільно-політичні й економічні проблеми та вчення.
ФК 7	Здатність викладати міркування послідовно, логічно, систематично й аргументовано та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки.
ФК 8	Здатність оперувати філософською і конкретно-науковою термінологією для розв'язання професійних завдань.
ФК 9.	Здатність застосовувати в аналітичній діяльності філософські та конкретно-наукові методи і підходи.
ФК 10	Здатність аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної, економічної, та загальнонаукової проблематики.
ФК 11	Здатність застосовувати в аналітичній діяльності знання про засади, розвиток і сучасний стан наукового та гуманітарного знання.
ФК 12	Здатність дотримуватися в професійній діяльності норм інтелектуальної доброчесності, професійної етики та культури.
ФК 13	Здатність брати участь у наукових та прикладних дослідженнях у галузі філософії та суспільних наук.
ФК 14	Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях на засадах діалогу, відкритості й толерантності; вміння обирати ефективну стратегію комунікативної поведінки та спілкування у процесі професійної діяльності.
ФК 16	Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати аналітичне дослідження з елементами наукової новизни та практичної значущості у різних галузях суспільного життя.
ФК 17	Здатність використовувати інформаційні, комунікаційні, PR-технології у аналітичній діяльності.
<i>Програмні результати навчання</i>	
ПРН 1	Розуміти сенс філософії та суспільних наук, їх місце в системі культури.
ПРН 2	Розуміти розмаїття та специфіку філософських та суспільних дисциплін, знати філософську та конкретно-наукову термінологію.

ПРН 3	Знати основні етапи, напрямки в історії світової і вітчизняної філософії та інших суспільних галузей.
ПРН 4	Аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної, загальногуманітарної та суспільної проблематики.
ПРН 6	Знати основні напрями, тенденції, проблематику сучасної філософії та суспільних наук.
ПРН 7	Розуміти сучасну наукову картину світу, її основні проблеми та суперечності.
ПРН 8	Оперувати основними філософськими, економічними, соціологічними, політичними методами і підходами, розуміти етико-практичну значущість філософського та соціально-гуманітарного знання у здійсненні аналітичної діяльності
ПРН 9	Мати навички написання філософських текстів, проведення політичних, соціально-економічних та наукових досліджень.
ПРН 10	Мати навички реферування, систематизованого огляду і порівняльного аналізу філософської, суспільствознавчої й загальнонаукової літератури та уміння роботи з документами різних видів.
ПРН 11	Вміти аналізувати міркування, різні види інформації, факти, статистичні дані, робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки, прогнози та надавати рекомендації.
ПРН 12	Вміти викладати власні міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано; використовувати технології ефективного спілкування і раціональної поведінки у професійній комунікації.
ПРН 13	Критично оцінювати власну позицію та знання, порівнювати і перевіряти отримані результати.
ПРН 15	Мати навички ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості й толерантності і вирішення можливих конфліктних ситуацій та вміння планувати, організувати й аналізувати міжособистісну взаємодію у процесі професійної комунікації.
ПРН 17	Мати навички участі в наукових та прикладних дослідженнях у галузі філософії та суспільних наук.
ПРН 18	Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури і електронних баз та критично аналізувати, класифікувати, систематизувати й інтерпретувати її.

Література

1. Арндт Х. Між минулим і майбутнім / Пер. з англ. Київ: Дух і літера, 2002. 321 с.
2. Арістотель. Нікомахова етика. Αριστοτελους. Ηθικα Νικομαχεια. Пер. В. Ставнюка. Київ : Аквілон-Плюс, 2002. 480 с.
3. Баумейстер А. Вступ до філософських студій або Інтелектуальні подорожі до країни філософії: навч. посіб. К.: Інститут обдарованої дитини НАПН України.. 2017. 238 с.
4. Будз В. П. Соціально-філософські погляди М. Грушевського: футурологічний аспект. Івано-Франківськ: Місто НВ. 2003. 160 с.
5. Вітгенштайн Людвіг Tractatus Logico-Philosophicus; Філософські дослідження. / Пер. Євгена Поповича. Київ: Основи. 1995. 229 с.
6. ГоляничМ. Футурологія. Філософія майбуття: монографія. Івано-Франківськ, Вид-во «Лілея-НВ», 2017. 540 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/3579.pdf>
7. <http://www.uis.kiev.ua/xyz/hc/hc-book.htm>

8. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей / Наукові керівники проекту Б. Кассен, К. Сігов ; Пер. з франц. Т. 1-4. Київ: Дух і літера. 2009-2016. (Відповідні статті). URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Cassin_Barbara/Yevropeiskyi_slovnnyk_filosofii_t1.pdf.
9. Йоас Г. Культурні цінності Європи // Культурні цінності Європи / За редакцією Ганса Йоаса і Клауса Вігандта. Переклад з німецької Ксенії Дмитренко, Володимира Шведа. 2014. Київ: Дух і літера. С. 7-36. URL: https://issuu.com/duh-i-litera/docs/cult_cinn_extract
10. Йонас Г. Проблема відповідальності. Київ: Лібра, 2001. 399 с.
11. Кримський С.Б. Запити філософських смислів. Київ : Видавець ПАРАПАН, 2003. 240 с.
12. Лютий Т.В. Нігілізм: анатомія Ніщо. Київ: ПАРАПАН, 2002. 296 с.
13. Макінтайр Е. Після чесноти: дослідження з теорії моралі. Пер. з англ. Київ : Дух і літера, 2002. 436 с.
14. Марчук М. Г. Ціннісні потенції знання. Чернівці: Рута, 2001. 319 с.
15. Нестеренко В. Г. Цінності // Нестеренко В. Г. Вступ до філософії: онтологія людини: навчальний посібник для студ. Вузів. Київ: Абрис, 1995. С. 217-228.
16. Ніцше Фрідріх. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі. Переклад з німецької Анатолій Онишко. Львів : Літопис, 2002. 320 с.
17. Підлісний М. М. Проблеми аксіології та шляхи їх вирішення. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 164 с.
18. Платон. Діалоги: пер. з давньогрец. Харків : Фоліо, 2008. 349 с.
19. Слотердайк П. Критика цинічного розуму. Пер. з нім. Київ: Тандем. 2002. 544 с.
20. Сухорольський П. М., Сухорольська І. Ю. Основні етапи розвитку футурології та її завдання в умовах сучасного світу. Науково-теоретичний альманах «Грані». 2018. Т. 21. № 3. С. 116-123.
21. Теоретичні проблеми сучасної етики : навч. посіб. для студентів ВНЗ / Т. Г. Аболіна, І. В. Васильєва, А. М. Єрмоленко, М. М. Кисельов, П. А. Кравченко; ред.: І. В. Васильєва, П. А. Кравченко; 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Авіцена, 2013. 343 с.
22. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Філософ в концтаборі. Харків: Клуб сімейного дозвілля. 2016. 160 с.
23. Фюрст Марія, Тринкс Юрген. Філософія / пер з нім Вахтанга Кебуладзе. Дух і літера. 2018. 544 с.
24. Харарі Ю. Н. 21 урок 21-го століття. Київ : BookChef, 2018. 416 с.
25. Ціннісний дискурс в освіті URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Andruschenko_Viktor/Tsyvilizatsiia_kultury.pdf?PHPSESSID=72958sdlc86vba23qjq2pk4sn3
26. Stanisław Lem Fantastyka i futurologia. Tom 1. URL: <https://www.publio.pl/fantastyka-i-futurologia-tom-1-stanislaw-lem,p61623.html>
27. Brzezinski Z. Strategic Vision: America and the Crisis of Global Power. N. Y., 2012. URL: <https://orientalreview.org/wp-content/uploads/2012/12/Brzezinski-Zbigniew.-Strategic-Vision-America-and-the-Crisis-of-Global-Power.pdf>
28. Francis Fukuyama. The End of History and the Last Man. Free Press, 1992. 432 p.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. http://filosof.historic.ru/books/c0033_1.shtml
2. <http://www.platonanet.org.ua>
3. <http://www.philosophypages.com>

4. <http://plato.stanford.edu>
5. <http://www.cfainstitute.org/ethics/codes/ethics/pages/index.aspx>
7. <https://plato.stanford.edu/>
8. <https://iep.utm.edu/>
9. <https://libgen.li/>

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: Списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Політика оцінювання. Враховується сума балів поточного контролю: 1 модуль - 40 балів, 2 модуль - 40, підсумкового контролю тестування (іспит): 20 балів. При цьому враховується присутність на заняттях та активність студента під час занять; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття з метою, не пов'язаною з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання завдань.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1-6) усне опитування, тести, завдання, есе	40
Модуль 2 (теми 7-12) усне опитування, доповідь тести, завдання	40
Екзамен (теми 1-15) – тести, завдання	20

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS	Бали	Оцінка за національною шкалою
A	90-100	відмінно
B	85-89	добре
C	75-84	добре
D	65-74	задовільно
E	60-64	задовільно

FX	35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

Пререквізити курсу

Ефективність засвоєння змісту дисципліни значно підвищиться, якщо студент попередньо опанував такі дисципліни як: дисципліни з історії філософії, «Аналітика історії та культури України», «Аналітика всесвітньої історії», «Економічна теорія», «Етика», «Естетика».

Формат дисципліни:

Blended Learning – викладання курсу передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами дистанційного навчання, в якому використовуються спеціальні інформаційні технології, інтерактивні елементи, онлайн-консультування тощо.